# FARKLI ÜLKELERDEKİ ÜNİVERSİTE GİRİŞ SİSTEMLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Araş. Gör. Esma ÇOLAK*
Araş. Gör. Sertel ALTINIŞIK ALTUN**

*ÖZET:* *Çalışma, nitelikli insangücünün yetiştirilmesinde en önemli kurumlardan biri olan yüksek öğretim kurumlarına öğrenci alımı konusunda, ülkeler arasındaki farklı uygulamalara odaklanmıştır. Gelişmiş ülkeler arasında yer alan Avrupa ülkelerinin bir kısmı ile Amerika ve Japonya'daki uygulamalar literatür taraması ile incelenmiş ve Türkiye'deki uygulama ile karşılaştırılarak Türk eğitim sisteminde yüksek öğretime geçiş sürecine ilişkin öneriler getirilmiştir.*

***Anahtar Kelimeler:*** *Üniversite, Üniversite Giriş Sınavı*

*ABSTRACT:* *This study focuses on university entrance systems in different countries. The literature which is about the entrance system in some European countries, American and Japon was reviewed. According to the litarature, the differences between Turkey and the other countries' system was discussed and a series of suggestions were produced for Turkish university entrance system.*

***Key Words:*** *University, University Entrance Exam*

## GİRİŞ

Günümüzde nitelikli insan gücüne duyulan gereksinime bağlı olarak önem kazanan eğitim sürecini daha nitelikli hale getirmek için yapılan çalışmalar eğitimin her kademesinde devam etmektedir. Geçmişten günümüze formal eğitim geçmişine bakıldığında; toplumsal ve bireysel aydınlama açısından en önemli eğitim kademelerinden birisinin de "bilim merkezleri" olarak da nitelendirilen üniversiteler olduğu görülmektedir. Zorunlu öğretim kapsamının dışında kalan yüksek öğretim, bilim üreten; yüksek nitelikteki bilim, teknoloji ve kültürü yayan; bunları yaptığı için özerk bir düzenle çalışması şart olan; bu alanlarda yüksek nitelikteki bilim, teknoloji ve yönetim elemanları yetiştiren; ülke ve dünya sorunları üzerinde özerk olarak çalışan, eleştiri yapan ve çözümler üreten özerk bir kurumdur (Güvenç, 1992. Bulunduğu Eser: Başaran, 1996).

Bu özellikleriyle hem bireyler hem de ülkeler açısından oldukça önemli olan üniversite eğitimine giriş için; formal eğitim sürecini yaşatan tüm ülkelerde bazı şartlar aranmakta ve bir seçim süreci gerçekleştirilmektedir. Bu çalışmada da; farklı ülkelerdeki üniversite giriş sistemlerinin karşılaştırmalı olarak incelemesinin yapılması yoluna gidilmiştir. Bu sayede; Türkiye ile farklı ülkeler arasında bir kıyaslama yapılması ve Türk eğitim siste-

* Marmara Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Eğitim Bölümü, İstanbul
** Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü, İstanbul

minin yüksek öğretim kademesine öğrenci seçimi konusuna yönelik öneriler geliştirilmesi amaçlanmıştır.

### Üniversiteye Giriş Sistemleri Açısından Ülkeler Arası Karşılaştırma

Çalışma kapsamında Avusturya, Hollanda, Amerika, Japonya, Fransa, İngiltere, İsrail ve Türkiye'de yüksek öğretime giriş sistemleri literatür taraması yoluyla incelenmiştir. Ülkeler arasındaki farklılıkları ortaya koymadan önce, ülkelerin üniversiteye geçişlerindeki yönlendirme kademelerinin ve üniversiteye geçiş ölçütlerinin neler olduğunu incelemek yararlı olacaktır. Bu ölçütler temel alınarak belli bazı ülkeler ele alınmıştır.

Avusturya'da İlköğretim II. Basamakta yapılan merkezi sınav sonunda, öğrencilerin aldıkları puan, onların ortaöğretimde devam edecekleri okul türünü tayin eder. Bu okul türü de yüksek öğretime geçişte belirliyicidir. Fransa'da ise; kademeler arasında bir yönlendirme söz konusu değildir. Ancak ortaöğretim 1. ve 2. Sınıflarında alınan seçmeli dersler öğrencilerin daha sonra alınan bu dersler mecburi-seçmeli sınavları kapsayacak şekilde düzenlenir. Mezuniyet (Baccalaureat) üniversitenin ilk yılına eşdeğer ve yüksek öğrenime giriş anlamındadır. Hollanda'da ise işlevsel-yapısal ve kurumsal olarak ileri derecede çeşitlendirilmiş fakat yatay geçişlere açık tutulmuş öğretim sisteminde geçişler söz konusudur. Amerika'da lise döneminde öğrencilerin seçecekleri yan ve ana alanlar vardır ancak, üniversiteye geçişte bu seçimler bir ölçüt olarak görülmemektedir. Üniversiteye geçişte merkezi bir sınav söz konusu değildir. Öğrenci istediği üniversitenin istediği bölümü seçebilir. İsrail'de ise yönlendirme yoktur. Öğrencilerin üniversiteye girmeleri için matriculation sınavından başarılı olmaları gerekmektedir. Rusya'da da yönlendirme söz konusu değildir. Merkezi sistemle üniversiteye giriş sınavı yoktur. Üniversiteler öğrencilerini kendi ölçütlerine göre seçer. Japonya'da da yönlendirme yoktur. Ancak üniversiteye sınavla alındığından, öğrencinin ilköğretim ve ortaöğretim okulunda başarılı bir okula devam etmesi, onun ilerde istediği üniversite girebilme şansını yükseltmektedir. Türkiye'de de İsrail, Rusya ve Japonya gibi yönlendirme yoktur. Ancak öğrenciler genel liselerin ikinci sınıfında, bir bölüm seçme durumundadırlar. Bölüm seçimi öğrencinin isteğine bağlıdır. Öğrenci üniversitede kendi seçtiği bölümle ilgili bir seçenek yaparsa, ek puanı daha yüksek olmaktadır.

Ülkeler toplu olarak incelendiğinde ABD ve Rus eğitim sitemlerinde yüksek öğretime öğrenci alınırken, her üniversitenin kendi ölçütlerinin önem kazandığı görülürken, diğer ülkelerde merkezi sınavlar söz konusu olduğu ortaya çıkmaktadır. Sınavla yüksek öğretime öğrenci alan ülkelerden Türkiye ve Japonya'da ise rekabete dayalı bir seçme sınavı söz konusuyken, diğer ülkelerde lise öğreniminden sonra yapılan olgunluk sınavında başarılı olan herkese üniversite kapılarının açık olduğu görülmektedir.

Bu aşamada; incelenen ülkeler açısından en az ortaöğretim ve üniversite eğitim düzeyine erişen bireylerin toplam yüzdeleri verilmiştir. Ülkelere yönelik üniversite eğitimi yapma oranları hakkında bir fikir sahibi olunması açısından bu veriler önemlidir. Bu ülkelerle ilgili veriler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1: Yaş Gruplarına Göre Belli Bir Eğitim Seviyesine Erişen Nüfus Yüzdesi

| | En Az Lise Eğitimi | En Az Yükseköğretim Eğitim (A level) |
|---|---|---|
| Yaş Aralığı | 25-64 | 25-64 |
| Avusturya | % 73 | % 7 |
| Fransa | % 61 | % 11 |
| Japonya | % 80 | % 18 |
| Hollanda | % 64 | % 24 |
| Türkiye | % 18 | % 6 |
| İngiltere | % 60 | %16 |
| Amerika | % 86 | % 27 |
| Ülke Ortalaması | % 63 | % 16 |

Kaynak: (http: //www1. oecd. org/els/education/ei/EAG2000/Tables/A2. xls, 1998)

Tablo 1'de görüldüğü gibi ortaöğretimi bitirme oranları açısından Türkiye, genel ülke ortalamasının oldukça altında kalmaktadır. En az yükseköğretim eğitimi almış olanlar açısından ise; Amerika ve Hollanda en üst düzeylere ulaşırken; Türkiye yine ülke ortalamasının altında kalmaktadır. Ayrıca; tabloda, orta öğretimden mezun olanların yüzdesinin üniversiteye devam edenlerin yüzdesinden daha yüksek olduğunun görülmesi, her ortaöğretim düzeyini bitiren öğrencinin üniversite eğitimine devam etmediğinin göstergesi olarak da yorumlanabilir.

Tablo 1'de üniversite bitirmiş insan gücü açısından en üst değerlere sahip ülkelerden biri olarak görülen Amerika'nın üniversiteye nasıl öğrenci aldığına bakıldığında; yüksek öğretim kurumlarının öğrencileri kendilerinin seçtiği görülmektedir. Öğrenciler, üniversiteye kabul edilirken; ortaöğretim notları, ülke genelinde yapılan testlerden alınan puanlar ve tavsiye mektupları göz önünde tutulmakta; ayrıca bu unsurların dışında kendi içlerinde bir seçme sınavı düzenleyen üniversiteler de bulunmaktadır (Erdoğan, 1998, s. 67). Üniversiteler, öğrencilerini kendileri seçmelerine rağmen seçim süreci yukarıda da belirtildiği gibi ortak noktaları kapsamaktadır. Bu alandaki ortak noktalardan bir diğeri de pek çok Amerikan kolejinde lisans seviyesindeki öğretime giriş için uygulanan ve düşünme becerileri ve konu testlerinden oluşan SAT (Skolastik Değerlendirme Testi) adlı standart değerlendirme testidir (http: //www. bibl. u-szeged. hu/afik/satw. html, 2002). Pek çok üniversite öğrenci kabulünde bu testin sonuçlarını temel almaktadır. Giriş kriterleri arasında en önemli konulardan bir diğeri de öğrencilerin not ortalamalarıdır. Not ortalamalarına, sınavlardan alınan sonuçlar eklenip bir sonuca ulaşılır (http: //www. ekdilamerica. com/Ekdil/ekdil2001_163. htm, 2002) ve bu yolla üniversiteye girmeye hak kazanan öğrenciler belirlenir. Öğrencinin üniversiteye devam edip etmeyeceğini, öğrencinin bir yılın sonunda sergilediği performansı belirler (Erdoğan, 1996).

Yüksek öğretim açısından geçmişten gelen sistemli bir yapısı olan Rusya'da da Amerika'daki gibi merkezi seçme sistemi bulunmamaktadır ve okul bitirme sertifikası ve bir de üniversite giriş sınavı söz konusudur. Okul bitirme sınavı, tüm konuları kapsayan bir sınavdır ve sözlü kısmı da vardır (http: //www . ucas. ac. uk/ higher/candq/ intquals/ intquals2000. pdf, 2000). Giriş sınavı ise Amerika'da olduğu gibi fakültenin açtığı yazılı ve sözlü sınavdır (Demirel, 2000, s. 71). Süreç içinde bir eleme söz konusu değildir.

Yüksek öğretime geçişte üniversitelerin kendilerinin yaptığı sınavlardansa ulusal sınavların söz konusu olduğu ülkeler de bulunmaktadır. Bunlardan biri ise; İngiltere'dir.

İngiltere'de, ortaöğretim aşamasından sonra bir Yüksek Öğretim Giriş Sınavı yapılmaktadır. Üniversiteye girmek isteyen öğrenciler iki, üç alandan bu sınava tabi tutulurlar ve sınav yüksek öğretime yerleştirmede temel faktör olarak kabul edilir (http: //nces. ed. gov/pubs/eiip/eiipmat. html#curr_stdr, 2001). Üniversitelere başvurular "Universities and College Admission Service" adlı bir kurum aracılığıyla yapılır ve bu aşamadan sonra her üniversite Amerika örneğinde olduğu gibi kabul edeceği öğrenciyi kendi seçer (Studying Abroad, 1994; Erdoğan, 1998, s. 174'deki alıntı).

Yüksek öğretime geçişte pek çok ülkenin uyguladığı bir başka yöntem ise; ortaöğretim sonrası yapılan olgunluk sınavıdır. Fransa'da da yüksek öğretime geçiş için ortaöğretimin son yılında yapılan bakalorya sınavı baz alınmaktadır. Bu sınavdaki sonuç, öğrencinin geleceğini ve kariyer seçeneklerini belirlemektedir. Bakalorya, bitirilen bölüme uygun ilk üniversite derecesi ve aynı zamanda yükseköğretime giriş hakkı olarak değerlendirilebilir (Demirel, 2000, s. 51). Bir başka deyişle; bakaloryası olan her öğrenci istediği üniversiteye girme hakkına sahiptir. Ancak; üniversiteye başladıktan sonraki ilk ve daha sonraki yıllarda yapılan sıkı bir eleme sistemiyle üniversitelere devam edebilen öğrenci oranı düşmektedir (Erdoğan, 1998, s. 145). Üniversiteye girişten sonra yapılan bu eleme sitemi Fransa'yı farklı kılan özelliklerden biridir.

Olgunluk sınavının yapıldığı bir diğer ülke olan Avusturya'da da, Fransa'daki bakalorya belgesine benzeyen ve Matura adı verilen sınav söz konusudur. Ortaöğretimin son sınıfında yapılan bu sınav, yazılı ve sözlü olarak gerçekleştirilmektedir. Sınav; Almanca, matematik ve yabancı dil gibi zorunlu alanların dışında, öğrencinin mezun olduğu okulun tipine göre dört yazılı konusu ve üç sözlü konusunu içerir. Bu sınav sonucunda başarılı olarak Matura belgesi alanlara üniversitelerin kapısı açıktır (http: //www. ucas. ac. uk/higher/candq/intquals/intquals2000. pdf, 2002. ). Ancak; sistem Fransa'daki kadar serbestlik içerip tüm öğrencilerin üniversiteye alınması noktasında değildir.

Yükseköğretime geçişte yine ortaöğretim sürecinin sonunda alınan diplomanın önem kazandığı bir başka ülke de Hollanda'dır. Bu ülkede öğrencileri yükseköğretime götüren birkaç çeşit kavşak ve yedi yol bulunmaktadır. Bunlar (MEB Şurası, 1995):

- VWO+ 7 dersten yazılı yoklama (olgunluk): Altı yıllık, üniversite öncesi NWO okullarını bitiren ve 7 dersten yazılı sınavı başaranlar genellikle istedikleri üniversitelere devam ederler
- HAVO+6 dersten yazılı sınav (olgunluk): Altı yıllık HAVO 5 programını bitirip, 6 dersten yazılı olgunluk sınavını veren adaylar, mesleki yükseköğretim (HBO) kurumlarına, teknik ve tarım üniversitelerine geçebilirler.
- MAVO+6 dersten yazılı sınav (olgunluk): Dört yıllık genel MAVO 4 programını bitirip, 6 dersten yazılı olgunluk sınavını verenler, ileri teknik (MTS) okullarına geçebilirler.
- LBO (LTS)+6 ders. yazılı sınav (olgunluk): Dört yılık LBO veya LTS genel mesleki teknik programlarını başarıyla bitirip 3 düzeyde ve 6 dersten yazılı olgunluk sınavını verenler, 3-4 yıllık MTS (ileri) mesleki teknik okullara kabul edilirler.
- İleri teknikten mesleki yükseköğretime geçiş: Ortaöğretimi bitirdikten sonra doğrudan yükseköğretime devam edemeyen gençler, ileri teknik okullarına 3-4 yıl okuduktan sonra HBO mesleki yükseköğretim, oradan da (ilke olarak) üniversite ilk sınıflarına yatay geçiş yapabilirler.

- Açık üniversiteye devam hakkı : Öğrenim düzeyi her ne olursa olsun (temel, orta, mesleki ve yüksek), 18 yaşını bitirmiş herkes, açık üniversiteye öğrenci olarak yazılabilir. İstediği programlara yazılıp, istediği dersleri izleyebilir.

Öğrenciye sunulan alternatif seçimlere bakıldığında, Hollanda eğitim siteminin farklı kademedeki öğrencilere üniversiteye geçiş için çok yönlü imkanlar sunma konusunda diğer ülkelerden farklılaştığı görülmektedir. Ortaöğretim sonunda yapılan olgunluk sınavlarının söz konusu olduğu bir diğer ülke ise İsrail'dir. Matriculation (olgunluk sınavı) sınavından başarılı olan öğrenciler, yükseköğretime devam ederler. Bu sınavın içeriğini Yahudi dili, ikinci dil, Yahudi kültürü, matematik, tarih ve toplum bilimleri oluşturmaktadır. Bu içeriğe ek olarak öğrenciler bilim ve sanat alanlarından konular tercih edebilmektedir (MECS, Bulunduğu Eser: Kablan: 2000).

Sınavlar ülkesi olarak görülen Japonya ise, bir yandan standart sınavları baz almasıyla Amerika örneğini, diğer yandan her aşamada yaptığı sınavlar ile Türkiye örneğini akla getirmektedir. Yüksek öğretime geçişte; ortaokul bitirme sertifikası ile okuldan ayrılan öğrenciler, ulusal ve halk üniversitelerine girebilmek için, bir ön hazırlık giriş testi kapsamında ulusal bir sınava girmektedirler (http: //www. ucas. ac. uk/higher/candq/intquals/intquals2000. pdf). Daha sonra da başvurulan üniversiteler öğrencileri bir sınava tabi tutar. Yani iki aşamalı bir sistem söz konusudur. Üniversite Giriş Sınavının ana amacı, başvuranların akademik başarı seviyelerini belirlemektir. Her üniversiteden; sınav sonuçlarını, okul raporlarını, kendi yaptıkları yazılı ve görüşme sonuçlarını kullanarak, kendi öğrenci kabul metotlarını geliştirmeleri beklenir (http: //www. monbu. go. jp/aramashi/2000eng/e04/e04-5. htm, 2002).

Bu noktada; Türk Eğitim Sistemi'nde üniversiteye öğrenci alımı konusunda; Yüksek Öğretim Kurulu tarafından düzenlenen üniversiteye giriş sınavı yapılmakta olduğu görülmektedir. Bu sınavdan alınan puanlar ve ortaöğretimden mezun olma notu göz önüne alınarak öğrenci puanı belirlenmekte ve öğrenciler puanlarına göre bir yükseköğretim kurumuna kayıt yaptırmaktadır (http: //www. osym. gov. tr/2001osskilavuzu/index. html). Türkiye'yi diğer ülkelerden farklı kılan özelliği, yüksek öğretime geçişin hala Türk öğrenciler için oldukça sancılı bir dönem olmasıdır. Her yıl üniversite kapılarında yığılma yaşanmakta ve yapılan sınavın yeterliğine yönelik eleştiriler de her yıl tekrarlanmaktadır.

Bu farklılık belirtildikten sonra; incelenen tüm ülkelerin sınava giriş sistemlerini toplu olarak görebilmek için aşağıdaki tablo oluşturulmuştur. Tablonun; Amerika, Fransa, İngiltere ve Japonya'ya ilişkin bilgileri "http: //nces. ed. gov/pubs/eiip/eiipmat. html#curr_stdr" internet sayfasından alınmış, diğer ülkelere ilişkin bilgiler ise, araştırmacılar tarafından düzenlenmiştir.

Tablo 4 incelendiğinde; tüm ülkelerde bir sınav söz konusu olmasına rağmen; sınavların türleri arasında farklılıklar olduğu görülmektedir. Bu noktada önemli olanın, ülkelerin kendilerine özgü, uygulanabilir ve objektif bir yüksek öğretime geçiş süreci oluşturmaları olduğu söylenebilir.

Tablo 2: Sınav Sistemlerine İlişkin Ülkeler Arası Karşılaştırma

| Ülke | Sınavın ismi/türü | Kim/ne zaman alır? | Değerlendirme Sonucu |
|---|---|---|---|
| Amerika | Üniversite giriş sınavı ve bazı eyaletlerde yasa gereği yeterlilik testi | *Koleje gitmek isteyen öğrenciler için lisenin son iki yılında | *4 yıllık üniversitelerde sınav gerekirken, 2 yıllıklarda sınava gerek duyulmaz. |
| Fransa | Bakalorya: Mezuniyet sınavı, ulusal üniversite giriş sınavı | *Tüm lise öğrencileri | *Üniversiteye girişi sağlar. |
| Hollanda | Ulusal Okul Bitirme Sınavı | *Ortaöğretim ikinci kademe son sınıf öğrencileri | *Üniversiteye girişte etkendir. |
| Avustur. | Matura: Ulusal Mezuniyet Belgesi | *Lise son sınıf öğrencileri | *Üniversiteye geçişi sağlar. |
| Japonya | Ulusal Üniversite Giriş Sınavı Merkezi Testi (TNCUEE); ve Üniversiteler tarafından yapılan sınavlar | *Üniversiteye başvurmak isteyen tüm öğrenciler<br>*Özel üniversitelere girmek isteyen öğrenciler | *Üniversiteye girişi sağlar |
| İsrail | Matriculation: Ulusal ortaokul sonrası olgunluk sınavı | *Ortaöğretimi bitiren öğrenciler | *Üniversiteye girişi sağlar |
| İngiltere | Yüksek Öğretim Giriş Sınavı/Ulusal | *Üniversiteye girmek isteyen tüm öğrenciler için, genelde 18 yaş. | *Yüksek öğretim kurumlarına yerleştirmede temel faktördür. |
| Türkiye | Öğrenci Seçme Sınavı/Ulusal | *Üniversiteye girmek isteyen tüm lise son öğrencileri | *Yüksek öğretime yerleştirmede temel faktördür. |

## Sonuç ve Öneriler

Farklı giriş sistemlerine sahip olan tüm ülkelerde ortak nokta, farklı isimler ve uygulamalar altında da olsa bir sınavın söz konusu olmasıdır. Fransa, Avusturya ve Hollanda da görülen de, sınavların daha çok ortaöğretim sonrası bir olgunluk sınavı niteliğinde olduğu, bir başka deyişle yüksek öğretime geçişte ortaöğretim sürecinin oldukça önemli olduğudur. Üniversiteye giriş konusunda yapılan uygulamalardan bir diğeri de; Amerika, İngiltere ve Japonya örneklerinde olduğu gibi, sınavlar haricinde öğrencilerle yapılan görüşmelerdir. Bu durum da, öğrencinin girmek istediği bölüm ya da üniversiteye yönelik ön çalışma yapmasına olanak vermektedir.

Türkiye'deki duruma bakıldığında yurt dışındaki eğitim çevrelerinin Türkiye'deki yüksek öğretim giriş sınavı için kullandığı ifadenin "sınavın oldukça rekabete dayalı olduğu" yönünde olduğu görülmektedir (http: // www. ucas. ac. uk/higher/candq/intquals/intquals2000. pdf, 2000). Gerçekten de, Türkiye'de yüksek öğretim çağ nüfusunun sürekli artmasına karşın varolan kapasitenin yeterli olmaması, gençlerin üniversite kapılarında yığılmasına yol açmış ve bu konu geçmişten günümüze değin kamuoyunun gündemini oluşturmaya devam etmiştir (Aksu, 1999, s. 26). Bahsedilen yığılma da öğrenciler arasında rekabeti arttırmış ve yükseköğretime geçiş, hem öğrencilerin hem eğitimcilerin karşısına çıkan bir sorun halini almıştır. Bu soruna çözüm bulabilmede atılacak ilk adım ise, sistemin aksayan yönlerinin belirlenmesidir.

Türkiye'deki yüksek öğretime geçiş süreci incelendiğinde; -son yıllarda yapılan sınav puanına ortaöğretim başarı puanını ekleme dışında- ortaöğretim yaşantısından kopuk bir sistem olduğu görülmektedir. Bu bağlamda; ortaöğretimde yaşanan öğrenme-öğretme süreçlerinin daha geri planda kalarak, sadece üniversite giriş sınavına yönelik bir güdülenme oluştuğu görülmekte ve bunun sonucu olarak da yüksek öğretimden önceki eğitim kademelerinin önemi azalmaktadır. Bu durum da, Türkiye açısından üniversiteye giriş aşamasında karşılaşılan birinci problemdir. Diğer yandan; yükseköğretimden önceki kademlerde yeterli bir mesleki rehberlik olmadığından öğrenciler, gelecekleri için tek çarenin üniversite olduğunu düşünmekte; ancak ortaöğretim yaşantılarıyla Türkiye'de üniversiteye girmek mümkün olmadığı için, yapılan merkezi sınav ortaöğretimdeki öğrenme-öğretme süreçleriyle çelişki içinde kalmakta ve sonuç olarak öğrencilerin büyük bir çoğunluğu başarısız olmaktadır.

Bu sorunlara yönelik getirilecek çözüm önerileri yeni bir modelin yapılandırılmasını da sağlayacaktır. Öğretim süreçlerinde, Avusturya öğrencileri erken yönlendiren, Fransa her kademesinde seçmeli ders imkanı sunan, Hollanda öğrenci ilgi ve ihtiyaçlarını ön plana alan öğretimi uygulayan, İsrail bireysel farklılıkların ortaya çıkartılmasını benimseyen ve Amerika, İsrail eğitim sisteminde olduğu gibi bireysel farklılığa önem veren ve sistem içinde yaratıcı öğrencileri ortaya çıkartarak bireyin bu yeteneğini geliştirmeyi benimseyen öğrenme anlayışlarıyla; bireylerin ilgi ve yeteneklerini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Böylece öğretim süreçleri, bireylerin ilgi ve yeteneklerini geliştirip bu alanda bir meslek edinmelerine yardımcı olmaktadır. Türk eğitim sistemi incelendiğinde, merkezi sistemin belirlediği hedeflerle tüm bireyler eşit ilgi ve ihtiyaçta kabul edilip buna bağlı bir öğretim programı hazırlanmaktadır. Hemen hemen tüm kademelerde, öğrencilerin bireysel farklılıklarını ortaya çıkartacak bir öğretim söz konusu değildir. Bunun sonucu olarak da; öğrencilerin süreç içinde yaptıkları bölüm seçimi, daha önemlisi meslek seçimleri, üniversiteye girme kararları tesadüfü ve zorunlu nedenlere bağlı olarak gerçekleşmektedir.

Öncelikle; Türk eğitim sisteminde, her kademede öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini ortaya çıkartacak uygulamalara yer verilmelidir. Öğrencilerin, yönlendirilmesine seçmeli derslerle ilköğretim ikinci kısımda başlanmalı, lise döneminde yoğunluk verilmelidir. Ayrıca; okulların kendilerini değerlendirilmesi amacıyla, öğretim yılının sonunda merkezi sınavlar yapılmalı ve öğrencilerin niteliği konusunda büyük söz sahibi olan öğretmenlerin mesleki gelişimlerinin sağlanması amacıyla sürekli hizmet için eğitim programlarına katılmaları sağlanmalıdır.

Özellikle; ortaöğretim aşamasında incelenen tüm ülkelerde olduğu gibi etkin bir mesleki rehberlik yapılması şart görülmektedir; çünkü; etkili bir mesleki yönlendirme, yüksek öğretim için uygun olan adayların üniversitelere yönelmesini sağlayacak ve üniversite kapılarındaki yığılma önlenecektir. Ayrıca; yüksek öğretimin, diğer öğretim kademelerinden ayrı değil, bu öğretim kademelerinin uzantısı olduğu gerçeği kabullenilmeli ve Avusturya, Fransa örneklerinde olduğu gibi ortaöğretim kurumundan mezun olma dışında, ortaöğretimi bitiren adaylardan yüksek öğretime geçmek isteyenler için ortaöğretim kademesindeki derslerin ana hatlarını kapsayan bir tür olgunluk sınavı düzenlenmelidir. Ancak; süreç değerlendirmesini de işin içine katabilmek için bu sınava katılma şartı olarak bazı çekirdek alanlarındaki derslerden belli bir not ortalamasına ulaşmış olma şartı aranmalıdır. Olgunluk sınavından alınan puanlar bir merkezde toplanmalı ve öğrenciye aldığı puana göre başvurabileceği üniversiteler bildirilmelidir. Bundan sonraki aşamada; Amerika örneğinde olduğu gibi öğrenci ve üniversite baş başa bırakılmalı,

üniversitelerde, ilgili alanlardaki uzmanlardan oluşan bir kurul ile öğrenci, görüşme yöntemi ya da yazılı sınavlar yolu ile üniversiteye girme sürecini yaşamalıdır.

Bu şekilde bir yapılanma her yıl binlerce öğrencinin geleceğini belirleyen yükseköğretime geçiş sürecinin daha sağlıklı yaşanmasını sağlamaya yönelik getirilebilecek önerilerden sadece biridir. Bu konuda yapılacak farklı karşılaştırmalar ve analizler ile farklı model önerilerinin geliştirilmesi Türkiye açısından en uygun seçim sürecinin gerçekleştirilmesine yönelik çalışmaların yapılmasını sağlayacaktır.

## KAYNAKÇA


"Academic Entrance Examinations-Services-American Higher Education Information Center". Ulaşım adresi: http: //www. bibl. u-szeged. hu/afik/satw. html, 2002.

Aksu, Mualla Bilgin. "Yükseköğretime Giriş ve İkinci Öğretim". 4. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Eskişehir, 1999.

"Amerikan Eğitim Sistemi". Ulaşım adresi: http: //www. ekdilamerica. com/Ekdil/ekdil2001_163. htm, 2002.

Başaran, İ. Ethem. (1996). **Türk Eğitim Sistemi.** Yargıcı Matbaası, Ankara.

Demirel, Özcan. Karşılaştırmalı Eğitim. Ankara: Pegem Yayınları, 2000.

"Education Indicator: An International Perspective" http://nces.ed.gov/pubs/eiip/eiipmat. html#curr_stdr, 2002.

Education at a Glance-OECD İndicators 2000: **http: //www. oecd. org.**

"Education Indicators". Ulaşım adresi: http://www1.oecd.org/els/education/ei/EAG2000/Tables/A2. xls, 2000.

Erdoğan, İrfan. Karşılaştırmalı Eğitim. İstanbul: Sistem Yayıncılık, 1998.

"Formal Education-Higher Education". Ulaşım adresi: http://www.monbu.go.jp/aramashi/2000eng/e04/e04-5. htm, 2000.

"Education in the Netherlands" Netherlands Ministry of Education, Culture and Science, Information Department. Ulaşım adresi: http://www.minocw. nl/english/edusyst/ednl05. htm#i3, 1998.

Kaplan, Zeynel (2002). "İsrail Eğitim Sistemi" Yayımlanmamış Doktora Ödevi. İstanbul.

Öğrenci Seçme Merkezi Sayfası Ulaşım adresi: http://www. osym. gov. tr/2001osskilavuzu/index. html, 2001.

MEB (1995). "Bazı Ülkelerin Eğitim Sistemleri ve Yüksek Öğretime Geçiş" Onbeşinci Milli Eğitim Şurası, Ankara.

MEB. (1997). APKK Başkanlığı, Milli Eğitim İle İlgili Bilgiler, Ankara.

OECD (1999). **Tertiary Education And Research İn The Russian Federation.** Paris: OECD Publications.

Ültanır, Gürcan (2000). **Karşılaştırmalı eğitim Bilimi Kuram ve Teknikler.** Ankara: Eylül Yayınları.

Tanilli, Server. Nasıl Bir Eğitim İstiyoruz?. İstanbul: Cem Yayınevi, 1996.

Ulaşım adresi: http: //www. ucas. ac. uk/higher/candq/intquals/intquals2000. pdf

Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (1997). "Türkiye'de ve Dünyada Mesleki Eğitim" Tisk İnceleme Yayınları 20

Tüsiad (1999), Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitimin Yeniden Yapılandırılması, Yalkın Yayımları, İstanbul.

UNESCO Statistical Yearbook, 1999